

DETENTIECENTRA

VOOR MIGRANTEN

FOD Binnenlandse zaken
Centrum voor Illegalen
Merksplas

SPF Intérieur
Centre pour Illégaux
Merksplas

Verlag 2022

BELGIUM

Jesuit Refugee Service Belgium
Maurice Liétartstraat 31/9, 1150 Brussel - België
Tel: +32 2 738 08 18 – Email : info@jrbelgium.org

Dit rapport kan worden gedownload op :
www.jrbelgium.org

Publicatie: september 2023

Auteur: Nicolas Wéry

Vertaling: Marcel Stroobants

Redactie: Jörg Gebhard

Credit lay-out: Studio Marnat

Volg ons:

Inhoudstafel

INTRODUCTIE	5
ADMINISTRATIEVE DETENTIE IN BELGIË IN 2022.....	6
INLEIDENDE CIJFERS.....	7
COVID-19 : HET EINDE?	10
AFGHAANSE ONDERDANEN WORDEN ONVERWIJDERBAAR GEMAAKT	12
DETENTIE VAN MAROKKANEN: EEN SITUATIE OM OP TE VOLGEN.....	13
DE ADMINISTRATIEVE DETENTIECENTRA	14
CARICOLE.....	15
BRUGGE.....	19
MERKSPLAS.....	23
DE CENTRA VOOR GEZINNEN.....	27
METHODOLOGIE	31

Ieder mens heeft fundamenteel recht op vrijheid. JRS Belgium wil samen met zijn partners van de Move-coalitie samenwerken en krachten bundelen om een einde te maken aan de detentie van mensen om migratieredenen. Om verwarring te vermijden met de open opvangcentra voor verzoekers om internationale bescherming (ook "open centra" genoemd) wordt aan de term "(administratief) detentiecentrum voor migranten" de voorkeur gegeven boven die van "gesloten centrum". Met deze terminologische keuze wordt ook de nadruk gelegd op de harde realiteit van administratieve detentie. Wij willen bovendien al de vormen van detentie om migratieredenen omvatten zoals de terugkeerwoningen (of "FITT-woningen") die we "administratieve detentiecentra voor gezinnen" noemen.

Introductie

Van de wal in de sloot

Dit is ons tweede jaarlijks verslag over de administratieve detentiecentra (ADC), waarmee we de sluier willen oplichten die over die nog veel te weinig bekende plaatsen ligt.

Sinds vorig jaar is de situatie sterk veranderd. Covid-19, dat veel weerslag had op de centra, de gedetineerden en onze bezoeken, lijkt nu tot het verleden te behoren. De Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) heeft de gezondheidsregels en de beperkingen opgeborg en de bevolking van de centra neemt weer toe.

Het coronavirus lag amper achter ons, of Rusland viel in februari 2022 Oekraïne binnen, waardoor duizenden mensen op de vlucht moesten. De Europese Unie (EU) reageerde daarop door een oude richtlijn van onder het stof te halen, waardoor Oekraïense burgers van tijdelijke bescherming konden genieten. België deed zijn uiterste best om die verblijfsvergunningen zo efficiënt mogelijk uit te reiken en de Belgen toonden zich zeer solidair bij het opvangen van Oekraïners. Niettemin duurde het enkele weken vooraleer de laatste Oekraïners de detentiecentra konden verlaten. Wie op de vlucht sloeg voor de oorlog en een geldige Oekraïense verblijfsvergunning had, doch geen Oekraïens staatsburger was, kon bij zijn aankomst in België geen tijdelijke bescherming genieten. Veel van die mensen werden in een ADC opgesloten en uitgewezen.

In maart 2022 werd de regering het eens over het openen van nieuwe detentiecentra. Er werd een budget vrijgemaakt om het verouderde Brugse centrum te vervangen en om twee nieuwe ADC op te richten. Dat akkoord stuit bij ons op onbegrip. Bovenop de onmenselijke kant van detentie, zijn we ook verrast omdat er weer eens miljoenen worden besteed aan een beleid met een betwistbare doelmatigheid. Pragmatisch gezien hebben de huidige centra al moeite om op volle kracht te werken wegens personeelsgebrek.

Nadat de Taliban in de zomer van 2021 de macht grepen in Afghanistan, bleef het lot van de Afgaanse burgers in België onduidelijk, aangezien het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) – dat aanvragen voor internationale bescherming onderzoekt – besloot tot het “bevriezen” van de nieuwe aanvragen. In januari 2022 kondigde

het Commissariaat het einde van de bevrozing aan en in maart vielen de eerste beslissingen: er zou niet aan iedereen bescherming worden geboden. Hoewel de humanitaire toestand ter plaatse als rampzalig werd erkend, kan deze niet worden toegeschreven aan één enkele partij – wat een essentieel juridisch criterium is om bescherming te verlenen. Het CGVS weigerde zo aan veel mensen een verblijfsvergunning te verlenen, hoewel het erkende dat ze niet konden worden teruggestuurd zonder dat ze een risico zouden lopen op onmenselijke behandeling. Omdat die personen niet konden terugkeren, zou het onwettig zijn ze op te sluiten. Niettemin werden sommige Afghanen, tijdens hun asielprocedure na hun aankomst in België, gedetineerd in het Caricole-centrum en in dat van Merksplas.

In juni werd Sammy Mahdi, toen staatssecretaris voor asiel en migratie, tot voorzitter van CD&V verkozen. Hij werd opgevolgd door Nicole de Moor. Haar algemene beleidsnota nam in grote lijnen het beleid van haar voorganger over. Ze erfde ook van een crisis die eind 2021 begon en in 2022 aansloopte, namelijk die van de opvang. Hoewel die slechts weinig invloed had op detentie, dient men toch de omvang en de duur ervan te benadrukken.

In Iran gaf de dood van Mahsa Amini door toedoen van de “zedenpolitie” vanaf september aanleiding tot betogingen van ongeziene omvang. Wegens de repressie waarmee de Iraanse overheid daarop reageerde, kon men terecht vragen stellen bij de terugwijzing van Iraanse burgers. Verschillende parlementsleden hebben dan ook gepleit voor het bevrozen van die uitwijzingen. Verscheidene Iraanse onderdanen bleven echter in detentie en sommigen werden naar Turkije teruggestuurd, waar ze gevaar liepen op uitwijzing naar Iran.

Dit verslag komt terug op het afgelopen jaar in de administratieve detentiecentra. Het omvat twee grote delen: het eerste bestaat uit analyses van detentie in 2022. Het tweede gaat over de cijfers en feiten in de verschillende detentieplaatsen die door JRS worden bezocht.

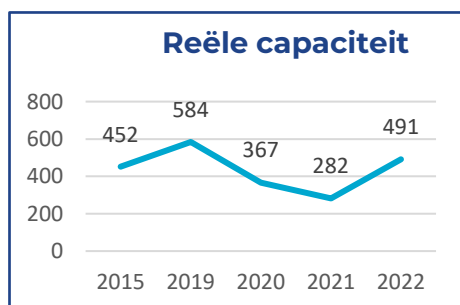
Administratieve detentie in België in 2022

Inleidende cijfers

Administratieve detentie van vreemdelingen bestaat in België sinds 1988. Het is een 'instrument' dat door de overheid wordt gebruikt om een migrant van zijn vrijheid te beroven om hem te kunnen verwijderen of voor de tijd die nodig is om te beslissen of hij het grondgebied mag betreden. Gedetineerden worden ofwel geplaatst in een van de zes administratieve detentiecentra of, sedert 2008, in een van de ADC voor gezinnen, als het om gezinnen met minderjarige kinderen gaat. Ze worden niet opgesloten omdat ze een misdaad of een delict zouden hebben gepleegd, maar wegens hun administratief statuut.

Aantal detentiecentra (voor volwassenen)	6
Capaciteit van de centra in 2022	491
Aantal personen gedetineerd in de centra in 2022	4285
Aantal centra voor gezinnen	28 (verspreid over 5 sites)
Aantal volwassenen gedetineerd in de centra voor gezinnen in 2022	152
Aantal kinderen gedetineerd in de centra voor gezinnen in 2022	195

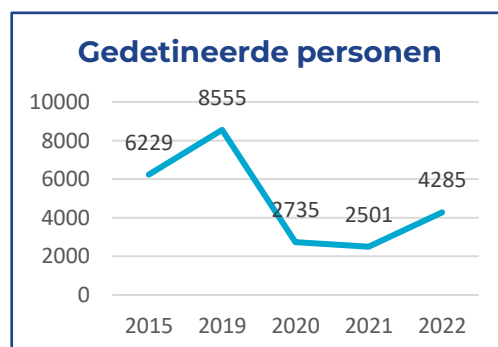
Evolutie van de capaciteit van de ADC (voor volwassenen) en van het aantal gedetineerde personen

De reële capaciteit van de centra wordt onder meer beïnvloed door de renovatiewerken die aan de gebouwen moeten worden uitgevoerd en door het beschikbare personeel. In 2020 en 2021 kende ze een sterke daling wegens de Covid-maatregelen die werden opgelegd door de DVZ, die besloot de capaciteit te halveren voor een betere *social distancing*. Het aantal gedetineerden evolueerde onvermijdelijk in dezelfde richting. In 2022 stabiliseerde de gezondheidstoestand en werd de reële capaciteit geleidelijk verhoogd tot 491 tegen het einde van het jaar.

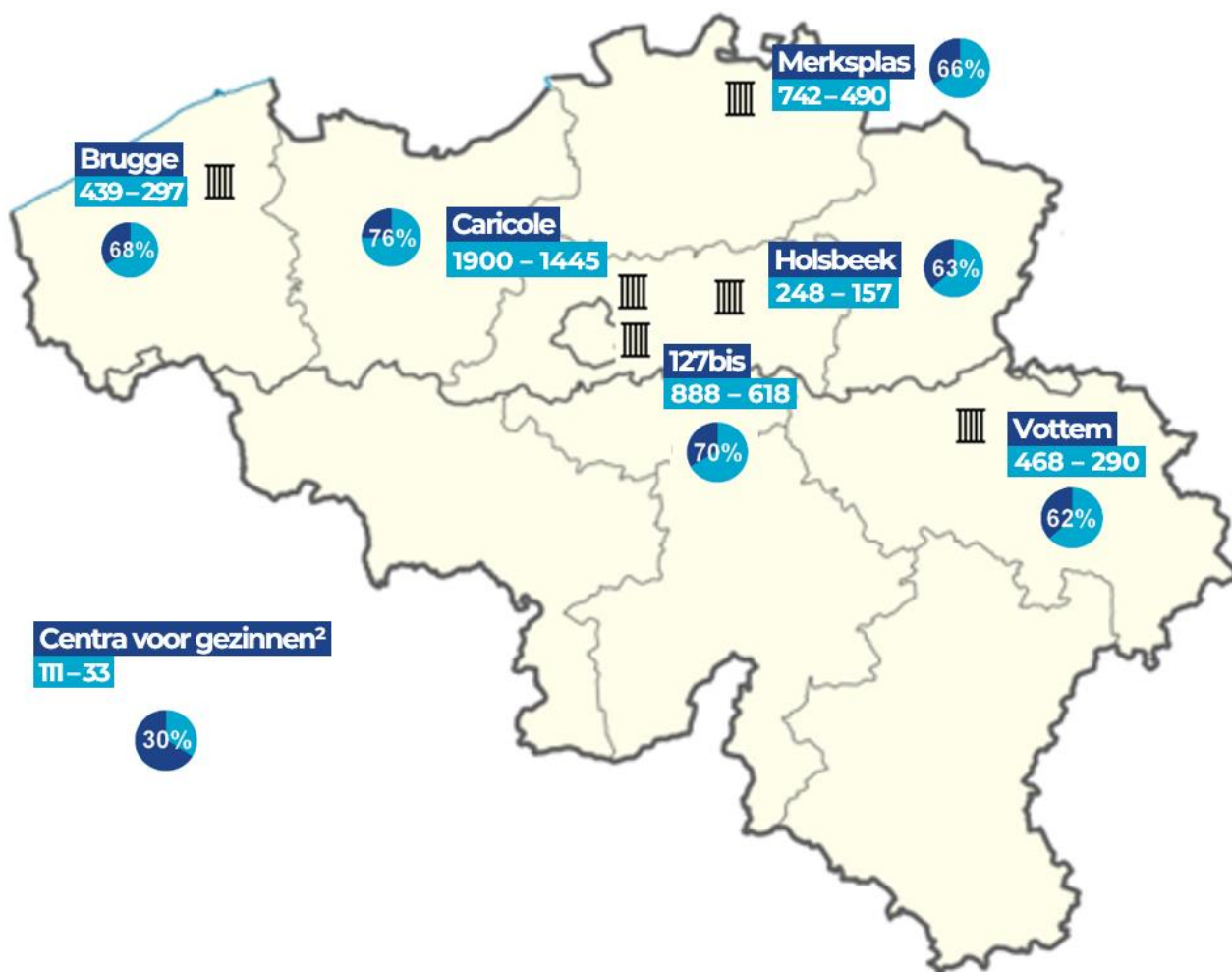
Om diverse redenen heeft het aantal gedetineerden die evolutie niet evenredig gevolgd. In 2022 bedroeg de bezettingsgraad van de ADC 72,5%.

Op 25 februari 2022 keurde de regering het 'masterplan' voor uitbreiding van de detentiecentra goed, dat was voorgesteld door de regering Michel I. Zo werd het bouwen van twee nieuwe ADC bevestigd – één te Jumet en één te Zandvliet – alsook de vervanging van dat van Brugge door een nieuw centrum te Jabbeke. Daardoor zou de capaciteit moeten stijgen tot meer dan 1000 plaatsen.

Overzicht van detentie per centrum

Gedetineerde en verwijderde personen per detentiecentrum¹

Naam Ligging van het centrum

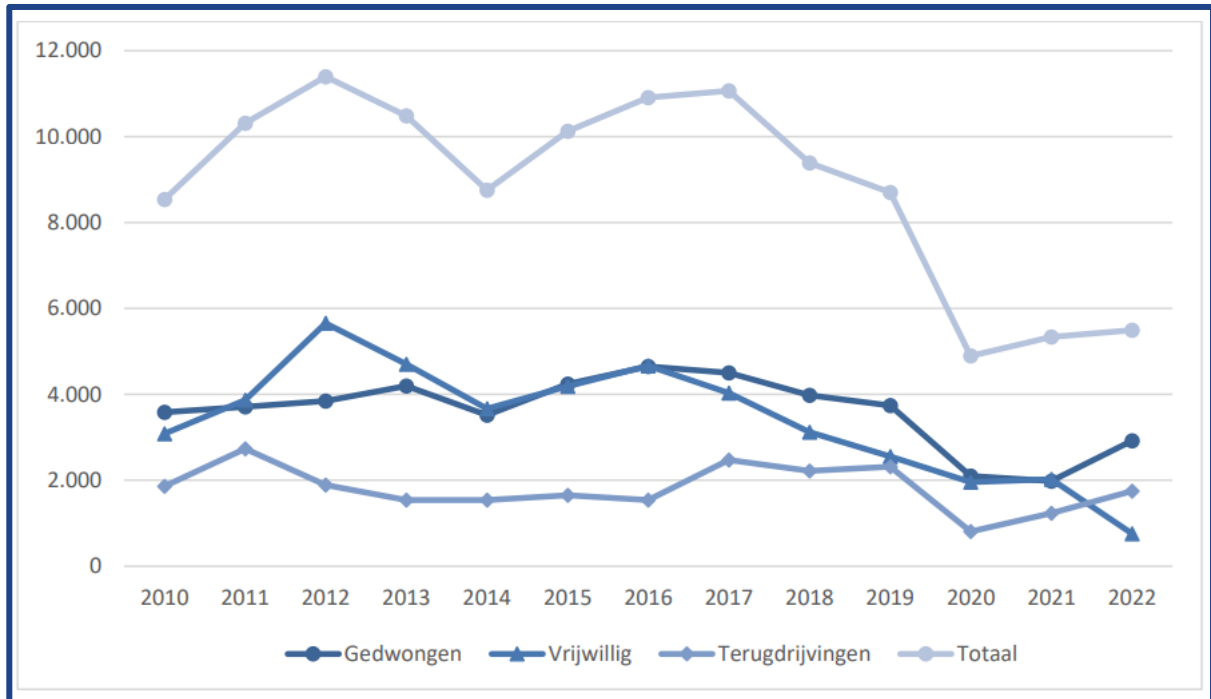
Cijfer Aantal mensen die in 2022 werden gedetineerd en verwijderd. Voor de ADC voor gezinnen gaat het om families.

52% Percentage effectief verwijderd

¹ Bronnen: Jaarverslagen van de verschillende centra en activiteitenverslag van de DVZ voor de ADC voor gezinnen. De term "verwijderd" omvat mensen die werden teruggedreven, gerespatieerd en naar een ander Europees land teruggestuurd.

² Wegens het gebrek aan verduidelijking van de DVZ en onze cijfers, beschouwen we de gezinnen die in het activiteitenverslag als "vertrokken op eigen initiatief" staan aangeduid als gezinnen die zijn ondergedoken.

Evolutie van het aantal teruggekeerden en terugdrijvingen

Een woordje over de terminologie. Onder gedwongen terugkeer verstaan we de door de DVZ georganiseerde uitzettingen van ongedocumenteerde vreemdelingen op het grondgebied vanuit de ADC en gevangenissen. Hieronder vallen zowel repatriëringen (uitzetting naar het land van herkomst) als uitzettingen naar andere Europese landen (onder de Dublinverordening of via een bilateraal verdrag).

"Terugdrijving" verwijst naar vreemdelingen die aan de grens worden vastgehouden omdat ze niet voldoen aan de voorwaarden om het grondgebied te betreden, inbegrepen geweigerde verzoekers van internationale bescherming aan de grens. Deze mensen worden teruggestuurd naar het land van waar ze reisden.

Covid-19 : Het einde?

Eind 2021 werden de meeste maatregelen in verband met het coronavirus weer ingevoerd: beperkt bezoekrecht voor de gedetineerden, quarantaine bij aankomst in het detentiecentrum, verboden toegang tot de verblijfszalen voor JRS-bezoekers en zo verder.

Geleidelijke opheffing van de gezondheidsmaatregelen

Vanaf 10 januari 2022 traden er nieuwe richtlijnen in werking. Zo werd de quarantaine bij aankomst afgeschaft voor gevaccineerde personen, en werden zij ook niet meer getest voor ze zich bij de leefgroep in het centrum mochten aansluiten. Na een contact met hoog risico werden de betrokkenen die geen symptomen vertoonden, niet meer automatisch in quarantaine geplaatst.

Eveneens in januari testten verscheidene gedetineerden in Brugge en Merksplas positief op Covid. Als reactie hierop werden deze centra in quarantaine geplaatst en onze bezoeken opgeschort. Enkele weken later konden ze weer hervatten.

Het duurde tot maart vooraleer de toestand compleet normaliseerde. Vanaf 21 maart kon een sneltest bij personen met symptomen de quarantaineperiode vervangen. Op 28 maart werd het bezoekrecht helemaal hersteld voor de gedetineerden en voor JRS, wat zich weerspiegelt in het aantal opgevolgde personen en dossiers. Eind mei werden de laatste maatregelen zoals bijvoorbeeld de mondkemperplicht definitief opgeheven.

Opgevolgde personen	
2019	547
2021	204
2022	449

Terug naar normaal: detentie van kwetsbare personen

Als gevolg van de pandemie werden de ADC behoorlijk leeggemaakt. Om *social distancing* tussen de gedetineerden mogelijk te maken, werd de capaciteit van de centra inderdaad gehalveerd en werden de kwetsbaar geachte personen prioritair vrijgelaten.

Dat beleid werd echter niet voortgezet. Sinds het opheffen van de gezondheidsmaatregelen en de toename van de bezetting van de centra, worden kwetsbare personen opnieuw opgesloten. Zo hebben we in Merksplas personen met zware psychologische problemen ontmoet, alsook LGBT-personen. De onverdraagzaamheid en discriminatie die zij in heel wat landen over de wereld ondervinden, ervaren zij ook in detentie waar zij het slachtoffer worden van psychisch, verbaal en/of psychologisch reactionair geweld.

In Caricole werden ook LGBT-personen opgesloten. Een transvrouw die wij er ontmoetten kon het misbruik waarvan zij het slachtoffer was niet verdragen. Ze besloot uiteindelijk haar aanvraag voor internationale bescherming in te trekken en is teruggekeerd naar haar land van oorsprong. Bovendien werden er negen zwangere vrouwen opgesloten in Caricole, waar we ook twee personen in een rolstoel hebben ontmoet.

In het kielzog van de pandemie

Hoewel het beleid inzake de detentie van kwetsbare personen veranderde, blijven er toch nog praktijken bestaan die tijdens de pandemie werden ingevoerd.

Zo wordt door de DVZ nog steeds het weigeren van een PCR-test automatisch geïnterpreteerd als een manier om zich tegen terugkeer te

verzetten, met als gevolg dat de teller voor de maximale detentieperiode weer op nul kan worden gezet, terwijl er andere redenen zouden kunnen bestaan voor deze weigering. Dit zorgt nog steeds voor langere detentie-periodes van de mensen in de ADC.

Verhoren via videoconferentie voor verzoekers van internationale bescherming die opgesloten zijn – gedurende Covid nuttig om fysiek contact te vermijden – werden in 2022 gelegaliseerd. Dit gebeurde aan de hand van een wijziging van het Koninklijk besluit rond de werking van het CGVS. We wezen in ons rapport van vorig jaar al dat videoverhoren weliswaar zuiniger zijn en minder risicovol in coronatijden, maar tevens fel worden bekritiseerd. Onder de vele tegenargumenten vindt men o.a. het onpersoonlijk karakter van zulke verhoren, de moeilijkheid om een vertrouwensband te scheppen voor de interviewer, de verschillen inzake beeld- en geluidskwaliteit die tot gebrekkige communicatie en verstaanbaarheid leiden, ongeschikte lokalen, het erg bemoeilijken van het werk van de tolk, de onmogelijkheid om documenten te onderzoeken, en de totale ongeschiktheid van die verhoren voor kwetsbare personen (slachtoffers van marteling, mensenhandel, enz.).

Afghaanse onderdanen worden onverwijderbaar gemaakt

In augustus 2021 kwamen de Taliban weer aan de macht in Afghanistan. De gevolgen voor de plaatselijke bevolking waren groot, maar die regimewissel heeft ook zijn weerslag gehad in België. Veel Afghanen die op ons grondgebied aanwezig waren of aankwamen, hebben immers een aanvraag voor internationale bescherming (VIB) ingediend. Ten aanzien van de onzekerheden in verband met de plaatselijke veranderingen, heeft het Commissariaat generaal voor Vluchtelingen en Staatlozen – dat verantwoordelijk is voor het behandelen van dergelijke verzoeken – besloten deze aanvragen te bevriezen.

Het ging echter niet om een totale bevroering. Ze had betrekking op alle volgende verzoeken (van mensen aan wie die bescherming al eens geweigerd was), maar het Commissariaat bleef verhoren organiseren voor personen die een eerste aanvraag indienden. Wanneer na het interview bleek dat hun het vluchtelingenstatuut kon worden verleend, gebeurde dit ook. Elke bestudering van een VIB gebeurt immers in twee fasen: wanneer iemand niet als vluchteling kan worden erkend, wordt zijn dossier daarna bestudeerd in het licht van de subsidiaire bescherming die kan worden verleend op basis van de meer algemene toestand in het land van herkomst. Het CGVS beperkte zich dan tot het eerste deel. Wanneer de betrokkene niet als vluchteling kon worden erkend, werd zijn aanvraag bevroren tot er meer informatie ter beschikking zou zijn om een beslissing te nemen in verband met de subsidiaire bescherming.

Die bevroering van de beslissingen heeft geduurd tot januari 2022, maar de eerste beslissingen van het CGVS werden pas in maart genomen. Daarin stelt het CGVS vast dat de sociaaleconomische en humanitaire toestand in Afghanistan zo rampzalig is, dat wie naar dat land zou worden teruggestuurd een risico zou

lopen op onmenselijke behandelingen, wat verboden wordt door het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Die toestand is echter niet (enkel) toe te schrijven aan de Taliban, maar is verder ook te wijten aan een combinatie van andere (zoals klimaat en gezondheidssituatie). Om subsidiaire bescherming te verlenen, wordt over het algemeen echter gesteld dat de humanitaire toestand te wijten moet zijn aan één of meer identificeerbare actoren. Het CGVS heeft die rechtspraak niet willen doen evolueren en heeft zo geweigerd om subsidiaire bescherming 'automatisch' te verlenen aan Afghanen.

De gevolgen van deze rechtspraak, dat in hoger beroep door de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen werd bevestigd, zijn jammerlijk. Door te erkennen dat Afghaanse burgers niet kunnen worden teruggestuurd zonder het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens te schenden en door tegelijk aan diezelfde personen subsidiaire bescherming mogelijk te weigeren, maakt het Commissariaat deze personen "onverwijderbaar". Ze kunnen niet naar hun land worden teruggestuurd, maar kunnen evenmin een Belgische verblijfsvergunning krijgen. Met andere woorden: ze zijn dus veroordeeld om te leven als mensen zonder papieren, die dus kunnen worden gedetineerd. Die detentie zou zelf wel onwettelijk zijn, aangezien detentie enkel mag worden gebruikt wanneer er een reële kans bestaat dat de betrokkene kan worden verwijderd.

In 2022 zat de grote meerderheid van de gedetineerde Afghanen in de "Dublin"-procedure. Het ging dus om mensen die bescherming vroegen en voor wie, volgens de Dublin-verordening, het onderzoek van hun aanvraag tot de verantwoordelijkheid van andere Lidstaten van de EU behoort. Sommigen zijn niettemin vrijwillig teruggekeerd naar Afghanistan gedurende hun detentie.

Detentie van Marokkanen: een situatie om op te volgen

Mensen zonder papieren die op het grondgebied worden aangehouden worden grotendeels in vier centra vastgehouden: 127bis, Brugge, Merksplas en Vottem. In elk van deze vier centra stonden Marokkaanse onderdanen in 2022 in de top 3 van de meest vastgehouden nationaliteiten. Volgens de dossiers die we opvolgden in Merksplas en Brugge is hun terugkeer echter niet vanzelfsprekend. De opsluiting van deze mensen roept vragen op omdat deze enkel gerechtvaardigd is indien terugkeer mogelijk is.

In Merksplas volgde JRS achttien Marokkanen op in 2022. Tien daarvan werden vrijgesteld, vier overgeplaatst naar een ander centrum, drie gerepatrieerd en één naar een EU-land teruggestuurd. 22% in totaal werden dus verwijderd. Dit cijfer is een beetje hoger voor Brugge:

	Vrij	Overgeplaatst	Repat	EU-land
Merksplas	10	4	3	1
Brugge	6	4	0	4

De officiële cijfers bevestigen dat de meerderheid van Marokkaanse onderdanen die werden opgesloten niet werden verwijderd:³

	Totaal gedetineerd	Repat	EU-land
Merksplas	60	11	18
Bruges	44	2	20
127bis	93	10	42
Vottem	47	2	Onbekend

Behalve voor 127bis ligt het percentage van verwijderingen van Marokkanen in de centra

niet hoger dan 50%. Vooral repatriëringcijfers zijn laag:

Percentage repatriëring			
127bis	Brugge	Merksplas	Vottem
11%	4,5%	18%	4%

De Covid-maatregelen om naar Marokko te reizen – presentatie van een vaccinatiecertificaat of negatieve PCR-test – verklaren deze cijfers maar partieel omdat al deze maatregelen in september werden opgeheven.

Dit betekent echter niet dat de helft van de Marokkanen uit de centra werden vrijgelaten in 2022. Het vrijlatingspercentage van Marokkaanse onderdanen varieert van 11% in Brugge tot 28% in Vottem.

Wat betreft de centra die we bezoeken, zaten veel Marokkanen eind 2022 in feite nog steeds in detentie. Ze waren met dertien in Merksplas (22% van het totaal van 2022) en acht in Brugge (18%). Volgens hun detentietittel zouden al deze personen, behalve één, moeten worden gerepatrieerd. Maar dit blijkt veel tijd te vergen. Op 31 december zaten de dertien Marokkanen in Merksplas al opgesloten sinds gemiddeld 130 dagen. En zelfs 161 dagen als we degenen die in december zijn opgesloten uitsluiten. In Brugge is dat respectievelijk 87 en 125 dagen. Deze cijfers liggen fel boven de gemiddelde duur van detentie van 2022. Dit komt waarschijnlijk doordat Marokko het terugnameakkoord met België heeft opgezegd. Maar als terugkeer niet meer mogelijk is moeten deze personen worden vrijgesteld. JRS volgt de situatie van Marokkanen op.

³ De centra van Merksplas en 127bis hebben ons deze cijfers per mail doorgestuurd. Vottem is niet ingegaan op onze mail.

De administratieve detentiecentra

Caricole

Beschrijving van het centrum

Directeur	Rika Goethaels
Opening	Mei 2012
Adres	Tervuursesteenweg 302, 1820 Steenokkerzeel
Contact	caricole.visite@ibz.fgov.be 02/719.71.10
Capaciteit	114 plaatsen
Cellen	18 kamers van 4 tot 6 bedden
Sanitair	Douche en wc in kamer
Collectieve ruimte	3 voor iedereen toegankelijke en verschillend uitgeruste dagzalen (biljarttafel, televisie, tafelfootbal...) 1 internetlokaal dat toegankelijk is. Toen de bezoeken werden beperkt, kregen de gedetineerden 3 extra beurten van 2 uur om hun dierbaren te bellen 1 fitnesszaal, 1 u/dag toegankelijk 1 bibliotheek, toegankelijk op aanvraag 1 creatieve ruimte waar workshops worden georganiseerd
Binnen-plaats	Verdeeld in een collectieve plaats voor iedereen en sportterreinen voor specifieke activiteiten
Verblijf bewoners service	3 sociaal assistenten en 2 terugkeerfunctionarissen. 3 tot 4 opvoeders aanwezig per dag

Medisch personeel	4 verplegers + 1 deeltijds 4 artsen + 1 in opleiding 1 psycholoog
--------------------------	---

Het centrum en de buitenwereld

Bezoeken	Dagelijks van 13u30 tot 15u30
Toegang openbaar vervoer	Station Nossegem (lijn Brussel-Leuven)
Bezoeker JRS Belgium	Ruben Bruynooghe (ruben@jrsbelgium.org) en 3 vrijwilligers
Andere ngo	Nansen
Bezoek advocaten	722 bezoeken
Bezoek familie en vrienden	873 bezoeken + 1 intiem bezoek
Bezoek politiek vertegenwoordiger	Petya Obolenski (PTB) & Calvin Soiresse (Ecolo)
Partnerziekenhuis	AZ Jan Portaels
Catering	Aramark

Statistieken

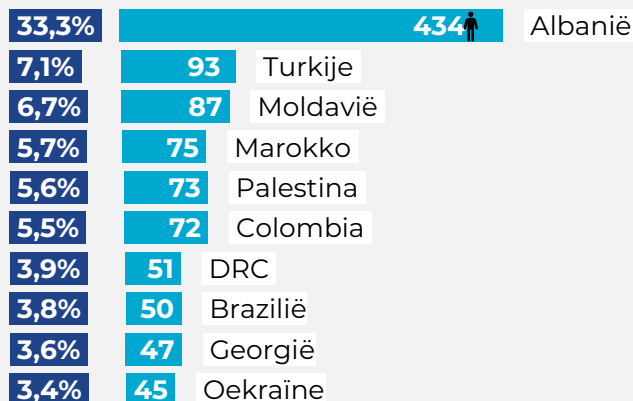

1900

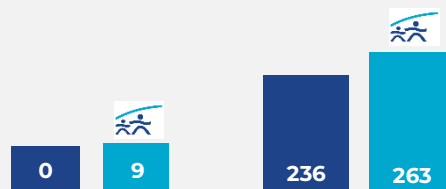
personen werden in het Transitcentrum Caricole Opgesloten in 2022. JRS heeft er 148 (8%) opgevolgd

78,5% waren mannen
21,5% waren vrouwen, **9** waren zwanger
2 personen verklaarden minderjarig te zijn maar werden volwassen bevonden

Voornaamste nationaliteiten

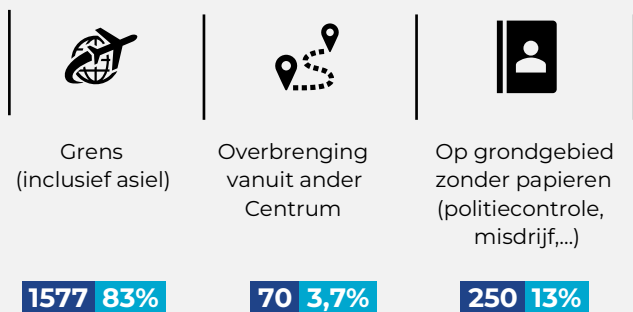
Minimum- & maximumduur

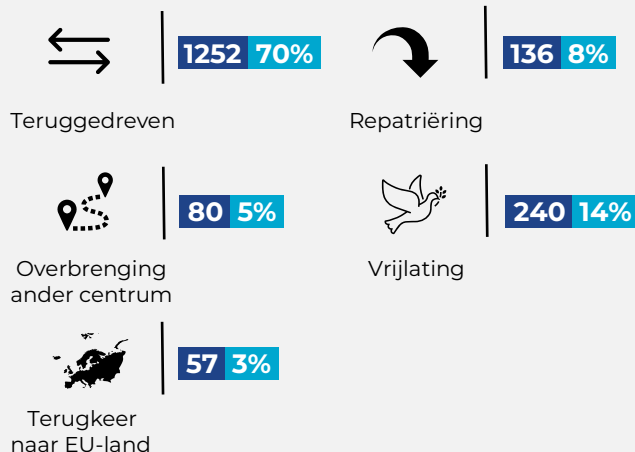
Noot : sommige mensen aangehouden aan de grens die niet toegelaten worden tot het grondgebied blijven voor minder dan 24u in het centrum en nemen gewoon een volgende vlucht terug.

Noot² : JRS houdt rekening met de mensen wiens detentie in 2022 startte en in 2023 eindigde.

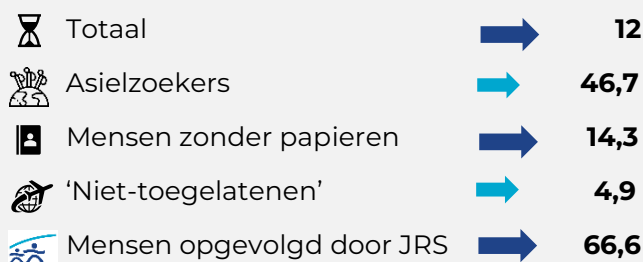
Omstandigheden aanhouding

Uitkomst van de detentie (1776 personen)

Gemiddelde duur van detentie (in dagen)

Noot : Het cijfer van het centrum is berekend door het aantal dagen te delen door het aantal gedetineerden in 2022. Het gemiddelde houdt dus geen rekening met mensen die al in 2021 vastzaten of verder in 2023 vastzitten. Het houdt ook geen rekening met de 80 personen van wie de detentie in een ander centrum werd verlengd (die zijn opgenomen in het JRS-cijfer, berekend op basis van 140 gedetineerden). Mensen die vanuit een ander ADC werden overgebracht om te overnachten zijn niet opgenomen in dit gemiddelde.

	Vrijlating	61 - 43%
	Teruggedreven en repatriëring	22 - 15%
	Vrijwillige terugkeer	43 - 30%
	Terugkeer naar EU-land	10 - 7%
	Overplaatsing ander ADC	6 - 4%

Rode cijfers

- Zelfmoordpoging: **1**
- Hongerstaking: **10**
- Aantal klachten: **8**
- Disciplinaire afzondering : **12**

Het transitcentrum van Caricole is in gebruik sinds 2012 en werd gebouwd ter vervanging van twee andere centra die moesten sluiten. Het ligt op een steenworp van *Brussels Airport* en de overgrote meerderheid van de mensen die er worden vastgehouden, zijn "niet-toegelatenen" (83% in 2022). Ze voldoen niet aan de voorwaarden om het Belgisch grondgebied te betreden en worden daarom in Caricole vastgehouden terwijl ze wachten om teruggestuurd - teruggedreven - te worden naar het land van waaruit ze zijn gereisd. Dit kan heel snel gebeuren, gewoon door de volgende vlucht naar dat land te boeken. JRS komt normaal gezien zelden deze 'onhandige reizigers' tegen. In Caricole ontmoeten onze bezoekers mensen die aan de grens werden aangehouden en daar, of in het centrum, internationale bescherming hebben aangevraagd.

Moeilijke hervatting van het toerisme

Tijdens de Covid-periode daalde het luchtverkeer aanzienlijk. De sluiting van de grenzen, het verbod om te reizen behalve voor "essentiële redenen", de noodzaak om een PCR-test voor te leggen of om gevaccineerd te zijn, waren allemaal factoren die bijdroegen aan een afname van toerisme.

In 2022 werden de meeste van deze belemmeringen geleidelijk opgeheven. Daarmee steeg ook opnieuw het aantal toeristen dat op de luchthaven werd tegengehouden en naar Caricole overgebracht door de - soms strenge - toepassing van de toegangscriteria.

Veel reizigers werden aan de grens gearresteerd ondanks dat zij beschikten over een geldig visum. Redenen voor die arrestatie waren bijvoorbeeld het niet beschikken over een terugreisticket, het nog niet betaald hebben van een geboekt hotel, onvermogen om te antwoorden op sommige aardrijkskundige vragen of om een reisplan

gedetailleerd uit de doeken te doen. De grote meerderheid van personen in deze situatie kwam uit Afrika. Er was ook een bijzonder geval van een Libanese vrouw die het grootste deel van haar spaargeld op de rekening van haar in België wonende dochter had overgebracht omdat geldafhalingen in Libanon beperkt zijn wegens de zware financiële crisis. Omdat die dame zelf geen geld had, werd haar de toegang tot ons land geweigerd, werd ze opgesloten en is ze uiteindelijk naar Libanon teruggekeerd.

Geregelde detentie van Oekraïners

In 2021 waren Oekraïense burgers de tiende meest gedetineerde nationaliteit in Caricole. Op 24 februari 2022 viel Rusland Oekraïne binnen. Meerdere dagen daarna, terwijl het Oekraïense luchtruim gesloten was en terugkeren dus onmogelijk, waren er toch nog steeds Oekraïners opgesloten in Caricole. Op 4 maart besloot de Europese Unie tijdelijke bescherming te bieden aan de Oekraïners die naar Europa wilden vluchten. Verscheidene dagen na die datum zat er toch nog een Oekraïner opgesloten in Caricole.

Tijdens heel het jaar werden 45 Oekraïense burgers gedetineerd in Caricole. Ondanks de context, vormden ze nog steeds de tiende grootste groep in het centrum, hoewel zij met hun paspoort in de eerste plaats geen visumplicht hebben. De Dienst Vreemdelingenzaken wilde eerst nagaan of die personen geen verblijfsstatuut in een andere lidstaat hadden of daar tijdelijke bescherming genoten. Van die 45 personen kregen er uiteindelijk 18 tijdelijke bescherming en werden vrijgelaten.

In totaal werden 109 personen vrijgelaten uit Caricole omdat zij een vorm van internationale bescherming kregen, wat bijna de helft van het aantal vrijlatingen vormde (45,4%). Naast Oekraïners ging het om 37 Palestijnen (op een totaal van 50 die gedetineerd werden), 25 Turken (op 35) en 11 Syriërs (op 17).

Er werden ook verscheidene Russische mannen in Caricole opgesloten, die aan de grens werden gearresteerd tijdens hun vlucht voor de verplichte legerdienst.

Impact van de opvangcrisis

Sinds september 2021 slaagt België er niet meer in opvang te bieden aan personen die internationale bescherming aanvragen. De opvangcrisis heeft heel het jaar 2022 geduurd.

Veel mensen die aan de grens worden aangehouden, vragen internationale bescherming aan. Wanneer hun procedure te lang duurt, worden sommigen van hen vrijgelaten en moet Fedasil zorgen voor hun opvang. In het diepste van de crisis, toen ook vrouwen en kinderen niet zeker meer waren van opvang, kwamen veel mensen die in Caricole gedetineerd werden na hun vrijlating op straat terecht. Dat veroorzaakte veel stress bij gedetineerden die werden vrijgelaten.

De toegenomen aanvraag tot internationale bescherming veroorzaakte ook grote vertraging in de afhandeling van die verzoeken door het CGVS. De aanvraag van iemand die aan de grens werd aangehouden en daarna opgesloten, moet volgens de wet binnen vier weken worden behandeld. Na die termijn wordt de betrokkene beschouwd als iemand die op het grondgebied mag blijven en wordt dus vrijgelaten. In de zomerperiode, wanneer het CGVS niet enkel te maken had met structurele capaciteitsproblemen maar ook nog eens veel personeelsleden vakantie namen, hebben we kunnen vaststellen dat het behandelen van sommige aanvragen verscheidene maanden heeft geduurd. Hoewel de desbetreffende personen klaarblijkelijk op het grondgebied moesten worden toegelaten, heeft de Dienst Vreemdelingenzaken voor hen een nieuwe detentiebeslissing genomen op grond van een andere wettelijke basis. Feit is dat veel aanvragers verscheidene maanden lang opgesloten bleven. Onder hen bevond zich ook een zwangere Burundese vrouw die 61 dagen in detentie bleef.

Verandering van beleid voor Burundi

Burundi is het armste land ter wereld. Hoewel de verkiezing van president Ndayishimiye in 2020 deed hopen dat er een einde zou komen aan de algemene crisis inzake mensenrechten,

heeft de CNDD-FDD, de partij die het land sinds 2005 in handen heeft, haar machtsmonopolie behouden. In rapporten kan men lezen over buitengerechtelijke executies, willekeurige aanhoudingen en het verdwijnen van personen die worden gezien als tegenstanders van de machthebbers.

Burundezen die in België internationale bescherming aanvroegen, kregen deze stelselmatig. In augustus 2022 hebben we echter een klaarblijkelijke verandering in het beleid van het CGVS vastgesteld. Aan verscheidene in Caricole gedetineerde Burundezen werd immers internationale bescherming geweigerd. Hoewel sommigen vervolgens na enkele weken werden vrijgelaten omdat ze hoger beroep hadden aangetekend, vond in oktober wel degelijk de eerste gedwongen terugkeer met escorte naar Burundi plaats.

“ Wij zijn Afghanistan gevlucht om te vermijden om in de gevangenis te belanden, maar toen we in België aankwamen is het eerste wat ze deden ons op te sluiten. ”

Sayet, jonge Afghaanse vrouw die bescherming heeft aangevraagd en met haar familie in Caricole werd opgesloten

“ Dit centrum werd gebouwd om mensen terug te sturen, niet zodat ze er asiel zouden aanvragen. ”

Hugo, homoseksueel, gedetineerd in Caricole

Brugge

Beschrijving van het centrum

Directeur	Yves Rahier
Opening	Januari 1995
Adres	Zandstraat 150, 8200 Brugge
Contact	cib-directie@ibz.fgov.be 02/488.74.40
Capaciteit	112 plaatsen (80 voor mannen, 32 voor vrouwen), maar in de praktijk verlaagd naar 104
Cellen	4 slaapzalen van 20 bedden voor de mannen, 2 slaapzalen van 16 voor de vrouwen
Sanitair	3 wc 's naast elke slaapzaal en 1 douchezaal met 20 douches
Collectieve ruimte	3 vleugels. Van de ene naar de andere geen vrije doorgang. 1 rookzaal en 2 zalen uitgerust met biljarttafel, tafeltennis, televisie en computers met internet per vleugel 1 fitnesszaal toegankelijk 1u/dag op vaste tijden 1 bibliotheek toegankelijk op aanvraag
Binnenplaats	Sportterreinen.; 3x40min/dag op vaste tijden (2 in de winter)

Verblijf bewoners service	6 sociaal assistenten, 15 opvoeders
Medisch personeel	2 artsen, 4 verplegers 2 psychologen

Het centrum en de buitenwereld

Bezoeken	Dagelijks van 14u30 tot 15u30
Toegang openbaar vervoer	Bus nr. 52 of 55 van treinstation Brugge; halte St-Andries de Nieulant
Bezoeker JRS Belgium	Pieter-Paul Lembrechts (pieter-paul@jrsbelgium.org) & 2 vrijwilligers
Andere ngo	Geen
Bezoek advocaten	112 bezoeken
Bezoek familie & vrienden	579 bezoeken + 27 intieme bezoeken
Bezoek politiek vertegenwoordiger	Frank Casteleyn (CD&V), burgemeester van Jabbeke; Eva Platteau (Groen)
Partnerziekenhuis	AZ Sint-Jan
Catering	Aramark

Statistieken

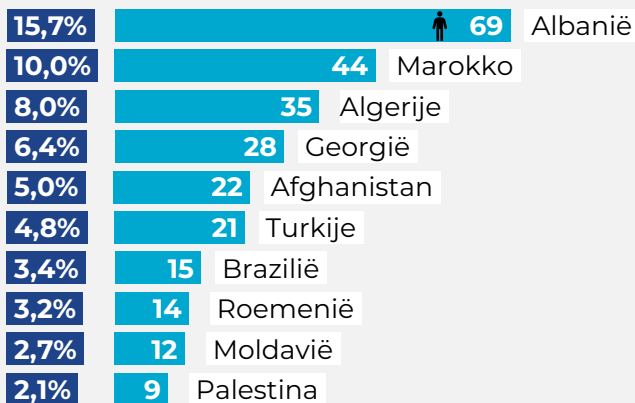

439

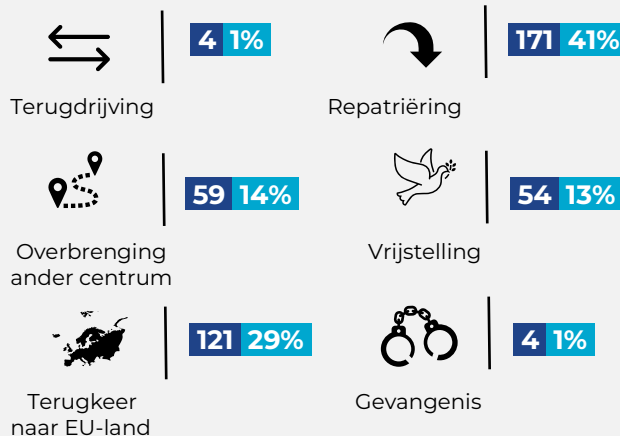
personen werden in het centrum van Brugge opgesloten in 2022. JRS heeft er 122 ontmoet en opgevolgd (28%)

91% waren mannen
9% waren vrouwen (de vrouwenafdeling ging pas in oktober weer open)

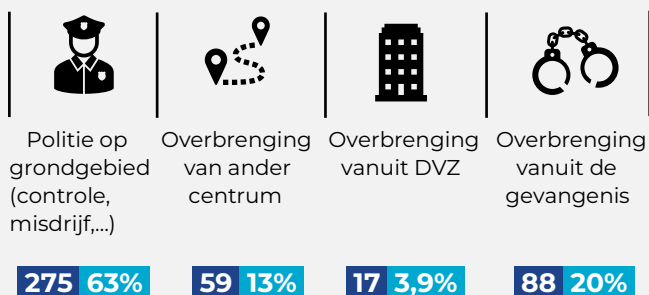
Voornaamste nationaliteiten

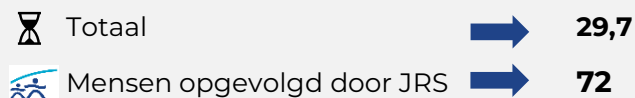
Uitkomst van de detentie (414 personen)

Omstandigheden aanhouding

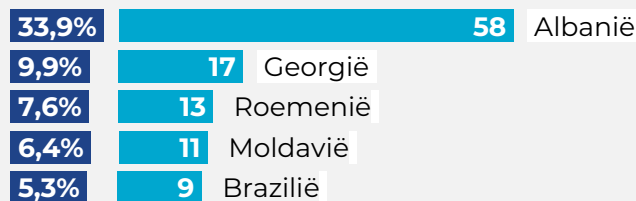

Gemiddelde duur van detentie (in dagen)

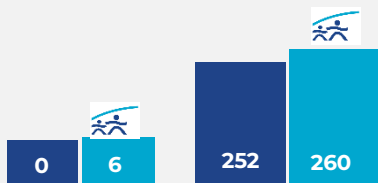
Noot: het cijfer van het centrum neemt niet in acht dat iemand al opgesloten was in een ander centrum voor aankomst of dat detentie zal voortduren in een ander (59 personen). Het cijfer werd berekend voor die die het centrum hebben verlaten. 11 personen werden vrijgesteld binnen de 48u. Het cijfer van JRS houdt met transfers rekening en is berekend op basis van 86 personen.

Voornaamste repatriëringen

Noot: het gaat hier enkel om repatriëringen. Het aantal teruggekeerden naar EU-landen per nationaliteit is ons niet bekend.

Minimum- en maximumduur

Noot : 5 personen werden na hun intake direct vrijgesteld. JRS houdt rekening met detenties die in 2022 startten en mogelijks in 2023 eindigden.

Rode cijfers

- Zelfmoorpoging: **onbekend**
- Hongerstaking: **4**
- Aantal klachten: **2**
- Disciplinaire isolatie: **145**

Opmerkelijke feiten

uit 2022

Het centrum van Brugge bevindt zich in de gebouwen van de voormalige vrouwengevangenis van Sint-Andries. Het gebouw is duidelijk verouderd en moet op middellange termijn worden vervangen. In Brugge worden grotendeels personen zonder papieren opgesloten, die op het grondgebied werden aangehouden.

Een centrum dat stilstaat

Het centrum van Brugge is het enige dat met een echte “groepsregime” werkt. De gedetineerden zijn inderdaad in groepen opgedeeld en moeten permanent met elkaar opschieten, van de slaapzalen tot de douches, van de maaltijden tot de vrije tijd in de dagzalen. Er is met andere woorden maar weinig ruimte voor privacy.

De Covid-pandemie heeft het groepsregime fel op de proef gesteld. Brugge is het centrum dat het meeste moeite heeft gehad om besmettingen in te dijken. Het feit dat de gedetineerden constant met elkaar in contact zijn en dat er geen kamerregime bestaat is daar zeker een verklaring voor. Het is waarschijnlijk een van de redenen waarom het relatief leeg is gebleven tijdens de pandemie. Eind januari 2022 testten sommige gedetineerden bovendien positief op corona, wat er toe leidde om het centrum in quarantaine te plaatsen. Als gevolg daarvan besliste de directie onze bezoeken op te schorten.

Toen de pandemie eenmaal was bedwongen bleef het centrum echter relatief leeg voor een groot deel van 2022. Een aantal vechtpartijen is dan ook uitgebroken, naar onze mening, bij pogingen om het aantal gedetineerden te verhogen in de eerste maanden van 2022. Er waren incidenten in de weken van 7 en 14 maart, alsook in de week van 11 april. Het aantal isolaties om disciplinaire redenen was in 2022 zelfs hoger dan in de pre-Covid-periode ondanks de lagere bezetting: 145 personen werden in isolatie geplaatst in 2022. Dat waren er 127 in 2019 (er waren dat jaar 1319 gedetineerden) en 131 in 2018 (op 1342 gedetineerden).

In ieder geval lag het aantal gedetineerden de eerste maanden van 2022 maar rond de 20 en vervolgens rond de 40 tot na de zomer. De afdeling voor vrouwen die in 2021 weer in gebruik genomen werd, bleef tot oktober 2022 leeg door een gebrek aan personeel. Ook werden maar 59 personen naar het centrum van Brugge overgeplaatst in 2022. Dat waren er 108 in 2021, een jaar waarin Covid een grotere rol speelde. Gemiddeld had het centrum in 2022 een bezettingsgraad van 54,6% per dag.

De algemene staat van het gebouw en de altijd weer nodige renovaties zijn zeker ook factoren die de onderbenutting van het centrum verklaren. Alleen al in 2022 werd de ingangspoort vervangen, wifi geïnstalleerd, airconditioning geplaatst, het dak hersteld, en de keuken gerenoveerd. In totaal werd in 2022 € 856 183 besteed aan werkingsmiddelen, informatica en duurzame goederen. Het inzetten van deze middelen en het aantal personeelsleden contrasteren beide met de onderbenutting.

Goede praktijk : juridische eerstelijnsbijstand

Elke vrijdagmorgen vind een juridische permanentie plaats. De gedetineerden kunnen juridische informatie krijgen en vragen stellen aan een onafhankelijke advocaat die voor de gelegenheid naar het centrum komt. Ze moeten op voorhand inschrijven, waarna de sociale dienst hun dossier doorstuurt naar de verantwoordelijke advocaat. De advocaten die deelnemen aan dit initiatief mogen zelf een specifiek dossier niet overnemen van een persoon aan wie ze bijstand hebben verleend. Het systeem is niet bedoeld als een manier voor advocaten om hun aantal klanten te vergroten.

De permanenties zijn halverwege 2022 opnieuw gestart. Ze waren niet wegens Covid stopgezet maar door de lage vraag ernaar, wat deels te verklaren is door de onderbezetting.

Deze goede praktijk verdient het om te worden onderstreept. Gedetineerden hebben geen klare kijk op hun juridische situatie, die zeker niet altijd duidelijk is, en de kwaliteit van de

juridische bijstand die pro-Deoadvocaten bieden is niet altijd even hoogstaand volgens onze observaties. In 2022 hebben slechts 112 gedetineerden met een advocaat gesproken, zij het hun eigen advocaat of een advocaat van de permanentie. Met andere woorden, slechts 26% van de gedetineerden in Brugge heeft persoonlijk met een advocaat gesproken.

Staking van het personeel

Op 9 november vond in België een algemene staking plaats. De demonstranten wilden hun bezorgdheid uiten over de stijgende energieprijzen en de kosten van het levensonderhoud.

Verschillende personeelsleden van het centrum van Brugge namen aan de staking deel. Ze bleven nadien elke woensdag staken tot het einde van het jaar. Dit had een impact op de werking: bezoeken van familie of vrienden van gedetineerden werden meermaals opgeschort bij gebrek aan veiligheidspersoneel. De bezoeken van JRS, die normaal op woensdag plaatsvinden, moesten ook naar een andere dag van de week verplaatst worden.

“ Toen ik Turkije verliet en naar België kwam, had ik voor het eerst in mijn leven hoop op een betere toekomst. Maar hier, in dit centrum, heb ik de indruk dat ze die hoop de grond in willen boren. ”

Zeliha, Turkse Koerdische aanvraagster van internationale bescherming gedetineerd in Brugge.

Merksplas

Beschrijving van het centrum

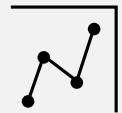
Directeur	Eric Kivit
Opening	Januari 1994
Adres	Steenweg op Wortel 1A, 2330 Merksplas
Contact	cim.info@ibz.fgov.be , 014/63.91.10
Capaciteit	142, maar verlaagd naar 94 door werken en personeelstekort
Cellen	Kamers van 2 tot 4 bedden uitgerust met televisies en tafels
Sanitair	Toilet en wasbak op kamer, collectieve douchezaal. Douche in de kamers in één van de vier blokken
Collectieve ruimte	Blokken van 2 verdiepingen, 1 vleugel per verdieping. De vleugels zijn uitgerust met televisie, biljart, tafeltennis of tafelfootbal. Fitnesszaal 1x/dag toegankelijk Computers 3x/1uur/week toegankelijk Bibliotheek toegankelijk op aanvraag
Binnen-plaats	Twee plaatsen uitgerust met sportterreinen, fitnessstoestellen, moestuin 3x/dag toegankelijk in de zomer, 2x/dag in de winter

Verblijf bewoners service	1 sociaal assistent/terugkeer-functionaris per vleugel + réserve
Medisch personeel	3 artsen, 7 verplegers 1 psycholoog, 2 assistenten

Het centrum en de buitenwereld

Bezoeken	Dagelijks van 13u15 tot 14u15
Toegang openbaar vervoer	Station Turnhout en bus nr. 432 richting Brecht, halte Merksplas-Kolonie
Bezoeker JRS Belgium	Guy Verstraeten (guy@jrsbelgium.org) en 2 vrijwilligers
Andere ngo	Vluchtelingenwerk Vlaanderen
Bezoek advocaten	Onbekend
Bezoek familie & vrienden	905 bezoeken + 123 intieme bezoeken
Bezoek politiek vertegenwoordiger	Nicole De Moor
Partnerziekenhuis	AZ Turnhout et PC Multi-versum (+ZNA Stuivenberg)
Catering	Aramark

Statistieken

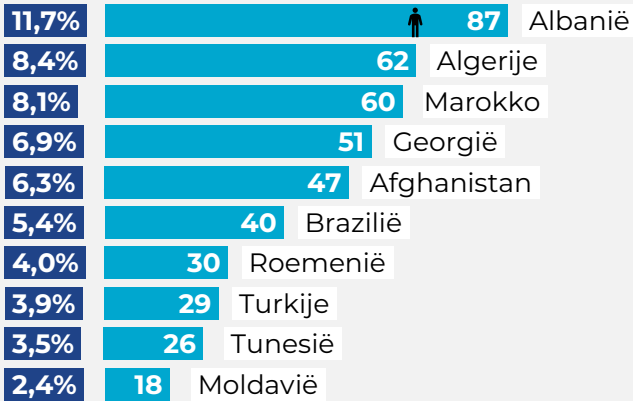

742

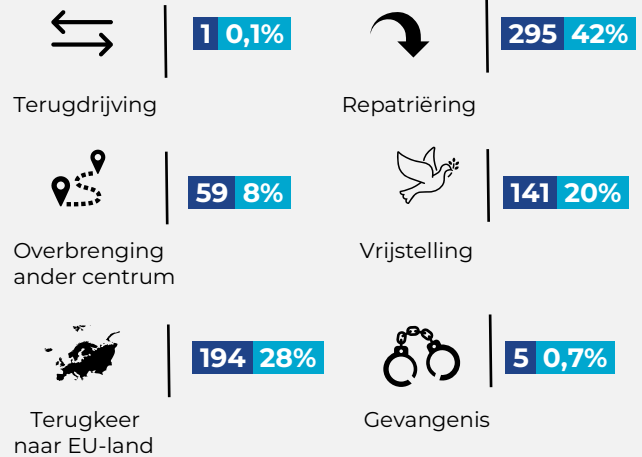
personen werden in het centrum van Merksplas gedetineerd in 2022. JRS heeft er 179 ontmoet en opgevolgd (24%).

100% waren mannen (geen afdeling voor vrouwen)

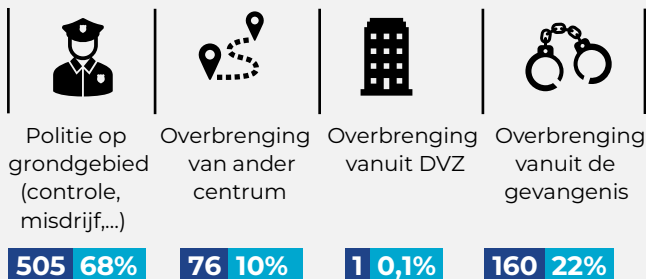
Voornaamste nationaliteiten

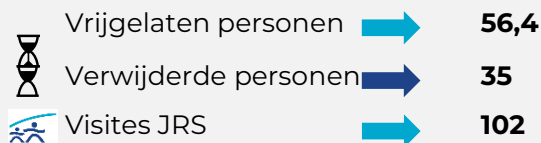
Uitkomst van de detentie (695 personen)

Omstandigheden aanhouding

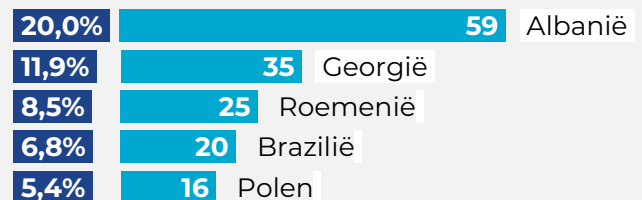

Gemiddelde duur van detentie (in dagen)

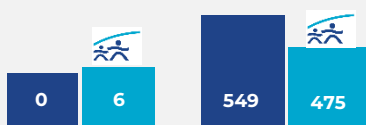
Noot: het cijfer van het centrum houdt geen rekening met het feit dat een persoon bij aankomst al in een ander centrum werd gedetineerd (76 personen) of dat de detentie in een ander centrum verder kan gaan (59 personen). Het cijfer van JRS houdt hier wel rekening mee en is berekend op de duur van detentie van 149 personen.

Voornaamste repatriëringen

Noot: het gaat hier enkel om repatriëringen. Het aantal teruggekeerden naar EU-landen per nationaliteit is ons niet bekend.

Minimum- & maximumduur

Noot: de langste detentie geregistreerd door het centrum gaat om een persoon wiens detentie in 2021 startte. De kortste detentie gaat om personen wiens detentietitel niet wettelijk was bij aankomst in het centrum.

Rode cijfers

- Zelfmoordpoging: **1**
- Hongerstaking: **30**
- Aantal klachten: **onbekend**
- Disciplinaire isolatie: **139**

Opmerkelijke feiten

uit 2022

Het centrum van Merksplas werd oorspronkelijk gebouwd in 1875 om zogenaamde "landlopers" op te sluiten. Sinds 1994 wordt het gebruikt als detentiecentrum voor migranten. Het centrum ligt dicht bij de Nederlandse grens en is door zijn geïsoleerde ligging moeilijk bereikbaar met het openbaar vervoer. De overgrote meerderheid van de gedetineerden in Merksplas zijn migranten zonder papieren die op het grondgebied werden gearresteerd. Het centrum heeft een imposante infrastructuur bestaande uit vijf grote gebouwen van twee verdiepingen.

Detentie van kwetsbare profielen en Opening van de speciale vleugel

De afschaffing van Covid-maatregelen, in combinatie met de toename van het aantal gedetineerden, heeft ervoor gezorgd dat er opnieuw meer mensen met een kwetsbaar profiel zijn opgesloten in 2022. We ontmoetten een aantal gedetineerden met ernstige psychische of cognitieve problemen, mensen die verklaarden minderjarig te zijn, gevallen van automutilatie en ook LGBT+ mensen. Deze laatsten worden in detentiecentra blootgesteld aan meer pesterijen, discriminatie en psychologisch, fysiek en seksueel geweld door andere gedetineerden.⁴

In december 2022 heropende de "speciale vleugel" in Merksplas, vergelijkbaar met de vleugel die al bestaat in het centrum van Vottem. Deze vleugel werd in 2019 gesloten wegens personeelsgebrek. Gedetineerden die om veiligheidsredenen of omwille van hun kwetsbaarheid een meer 'aangepast' regime nodig hebben, kunnen er tijdelijk of permanent van de anderen worden afgezonderd. De vleugel heeft een capaciteit van veertien plaatsen. De opening ging gepaard met de oprichting van een speciaal team van zes

mensen die tot taak hebben om mensen met aangepaste behoeften (organisatorisch, medisch of psychologisch) in het hele centrum te ondersteunen.

Het recht op familielevens onder vuur

We hebben systematisch mensen ontmoet die een langdurige - vaak Belgische - partner of zelfs kinderen hadden buiten het centrum. Deze mensen zijn vaak al meerdere jaren in België en zijn niet in staat geweest om hun gezinssituatie te regulariseren, hetzij door gebrek aan tijd, geld of angst om zich tot de autoriteiten te wenden.

Een aanvraag voor gezinshereniging wordt ingediend bij de gemeente van verblijf. Tijdens de procedure voert de politie een aantal thuiscontroles uit. Met de oprichting van de SEFOR-dienst binnen de Dienst Vreemdelingenzaken zo'n tien jaar geleden, is de samenwerking tussen de gemeenten, de politie en de DVZ versterkt. Wanneer de politie bij iemand thuis aanbelt, is het voor de personen vaak onduidelijk of ze daar zijn in het kader van de herenigingsprocedure of om de persoon aan te houden. Veel van de mensen die we in Merksplas hebben ontmoet, zijn inderdaad thuis gearresteerd toen ze probeerden hun situatie te regulariseren. Omdat familiebanden juridisch vaak nog maar in de maak zijn (huwelijk, wettelijk samenwonen, erkenning van een kind), worden sommigen ook effectief uit het land verwijderd en van hun familie gescheiden.

Achttien maanden detentie

In België kan een persoon zonder papieren die op het grondgebied wordt gearresteerd, onder bepaalde voorwaarden, maximaal acht maanden worden gedetineerd. In 2022 werd

van onpartijdigheid, onafhankelijkheid en transparantie in verband met het huidige klachtensysteem.

⁴ In reactie op deze paragraaf heeft de DVZ herhaald dat gedetineerden een klacht kunnen indienen bij de Klachtencommissie of de directie. Myria [herinnerde echter](#) aan de problemen op het gebied

een Somaliër gerepatrieerd na achttien maanden opsluiting.

Dit werd mogelijk gemaakt door een praktijk die door de DVZ werd ingevoerd - en door het Hof van Cassatie legaal werd bevonden - en die tijdens de pandemie geregeld werd gebruikt: het herstarten van de detentieperiode. Dit gebeurt normaal wanneer de detentietitel van een persoon wordt gewijzigd (bijvoorbeeld wanneer hij of zij internationale bescherming aanvraagt) of wanneer een persoon zich verzet tegen een poging tot verwijdering.

In dit geval heeft de persoon inderdaad een eerste vlucht naar Somalië – een land dat toch zeer onstabiel is – geweigerd na acht maanden detentie. Een tweede poging nam na zeven maanden plaats maar deze is eveneens mislukt omdat er, volgens de informatie die wij kregen, geen escorte bereid was om naar Somalië te gaan.

In ons verslag van vorig jaar wezen we al op de lengte van de opsluitingen in het centrum van Merksplas. Het lijkt ons een feit dat detentie schadelijk is voor zowel de lichamelijke als mentale gezondheid en dat de duur ervan een bepalende factor is die het impact van detentie versterkt.

Incidenten

Er waren drie protesten of opstanden in Merksplas in 2022 (in april, augustus en

september). Telkens kwam de politie tussenbeide op vraag van het centrum.

Deze incidenten leidden ertoe dat verschillende personen in disciplinaire isolatie werden geplaatst. Op 14 april werden zeven mensen in isolatie geplaatst. Op 24 augustus werden drie mensen in isolatie geplaatst en op 11 september nog eens zeven. De disciplinaire afzondering in Merksplas is in 2022 meer dan verdubbeld: van 68 in 2021 naar 139 (het aantal gedetineerden is natuurlijk eveneens gestegen). Wanneer een gedetineerde als te problematisch beschouwd

wordt, kan het centrum ook vragen om hem of haar over te plaatsen naar een ander ADC.

Hoewel het incident in april volgde op de vrijlating van verschillende gedetineerden, is de oorzaak van deze opstanden niet altijd duidelijk. Volgens de directie van het centrum hebben deze gebeurtenissen, zoals in Brugge, te maken met de capaciteitsuitbreiding van het centrum en de toename van het aantal gedetineerden

die ze als "problematisch" omschrijven, die gearresteerd zijn in het kader van grootschalige politieoperaties en die niet goed kunnen omgaan met hun detentie.

“ Als ik een misdaad heb begaan, breng me dan naar de gevangenis. Maar stop me niet in een centrum als deze. Ik heb buiten familie. Ik heb een vrouw en een kind. Ze hebben papieren. Ik heb geen tijd gekregen om mijn dossier op orde te krijgen. Ik zou hier niet moeten zijn. ”

Charles uit Kameroen, gedetineerd in Merksplas

Centra voor gezinnen

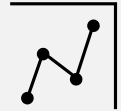
Beschrijving van de centra

Alternatieve namen	FITT- of terugkeerhuizen, <i>community based open woonunits</i>
Opening	Oktober 2008
Sites en capaciteit	Beauvechain (6 woningen), Saint-Gilles-Waes (7), Tielt (3), Tubize (6) et Zulte (6)
Totale capaciteit	28 woningen
Woningen	Studio, appartement of huisje met bepaald aantal kamers
Sanitair	Privé douche en toilet in elke woning
Collectieve ruimte	Keuken en binnenplaats of tuintje op elke site
Medisch personeel	DVZ werkt samen met lokale artsen
Sociaal assistenten	9 terugkeerfunctionarissen

De centra en de buitenwereld

Bezoeken	Maximum 5 personen (exclusief minderjarigen), registratie nodig
Bezoeker JRS Belgium	Kristien Vliegen (kristien@jrsbelgium.org) & Stephan Burger (stephan@jrsbelgium.org)
Andere ngo	Geen
Mogelijkheid om site te verlaten	Tussen 9 en 22u, maar één ouder moet steeds op de site aanwezig zijn
Partnerziekenhuis	Geen partnerschappen. Overbrenging indien nodig
Bezoek politiek vertegenwoordiger	0 in 2022

Statistieken

111

families werden in de centra voor gezinnen gedetineerd in 2022. JRS heeft er 37 ontmoet en opgevolgd (33%)

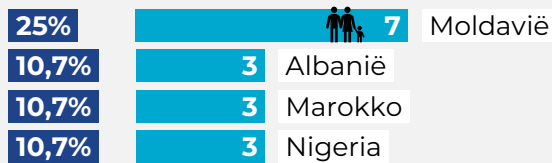
De gezinnen bestonden uit **195 kinderen**, 105 vrouwen en 47 mannen

Voornaamste nationaliteiten

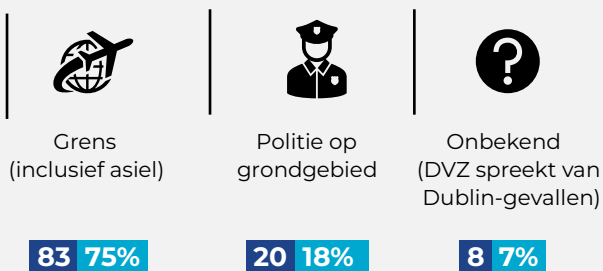
Aanhouding aan de grens (83 gezinnen)

Nationaliteiten zijn onbekend.

Aanhouding op grondgebied + Dublin procedure (28 gezinnen)

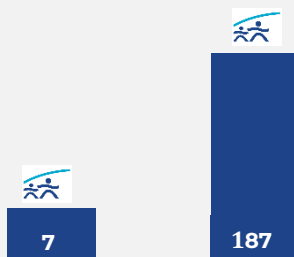
Omstandigheden aanhouding

Gemiddelde duur van detentie (in dagen)

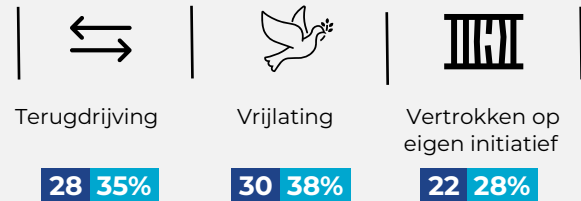
Minimum- en maximumduur

Noot: de cijfers van de DVZ zijn niet beschikbaar.
Noot²: de langste detentie betreft een gezien wier detentie in 2023 eindigde.

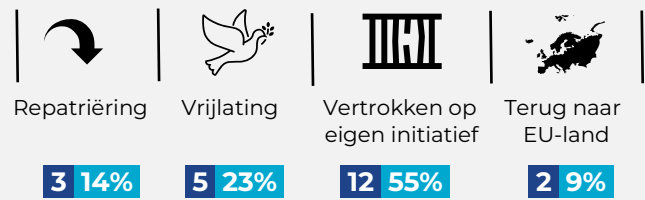
Uitkomst van de detentie (102 gezinnen)

Aanhouding aan de grens (80 gezinnen)

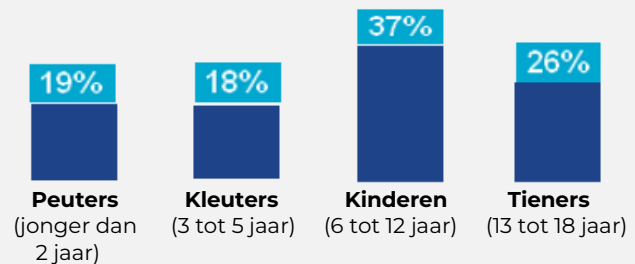
Noot: ondergedoken gezinnen zijn, volgens ons, degenen die "op eigen initiatief" vertrokken.

Aanhouding op grondgebied + Dublin procedure (22 gezinnen)

	Vrijlating	15 – 50%
	Onderduiking	7 – 23%
	Vrijwillige terugkeer	1 – 3%
	Onbekend	7 – 23%

Leeftijd van de minderjarige kinderen

Opmerkelijke feiten

uit 2022

Van 2001 tot 2008 werden gezinnen met minderjarige kinderen in administratieve detentiecentra opgesloten. Na door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens te zijn veroordeeld wegens het opsluiten van kinderen in ongeschikte omstandigheden, heeft de Belgische overheid in 2008 de eerste detentiecentra voor gezinnen ingewijd. Voortaan werden gezinnen zonder papieren en gezinnen die aan de grens waren aangehouden hier geplaatst. Hoewel ze moeilijk vergelijkbaar zijn met de ADC en een zekere mate van comfort en privacy garanderen, wat regelmatig wordt benadrukt door gezinnen die aan de grens zijn aangehouden, beschouwt JRS de centra voor gezinnen als een alternatieve vorm van detentie. Juridisch gezien wordt er een detentiebeslissing genomen voor de gezinnen die er worden geplaatst. Hun fundamentele rechten worden bovendien ingeperkt (bijvoorbeeld vrijheid van komen en gaan: er bestaat een avondklok van 22u tot 9u en officieel moet een ouder constant op de site aanwezig zijn).

In 2022 heeft JRS 37 gezinnen ontmoet. In totaal zijn 111 gezinnen in de centra vastgehouden in 2022. Onze analyses zijn dus niet uitputtend, maar we vangen wel signalen op over de situatie waarin de gezinnen zich bevinden die wij het vermelden waard achten. Tijdens onze bezoeken ondertekenen de gezinnen een mandaat zodat we hun gegevens kunnen gebruiken voor analyse.

Situatie van de Oekraïners

Ongeveer 35% van de Oekraïners die in de EU tijdelijke bescherming hebben gekregen zijn minderjarig. In België kregen 63 000 Oekraïners bescherming in 2022. Gezien deze cijfers hadden we kunnen veronderstellen dat zich een aanzienlijk aantal families met kinderen in de ADC zou bevinden terwijl men – net als in Caricole – zou nagaan of de gezinnen al een statuut hadden in een ander land.

Dit is niet het geval geweest. Naar ons weten is de enige Oekraïense familie die in de centra voor gezinnen werd gedetineerd daar begin

maart 2022 geplaatst, voor dat de tijdelijke bescherming in werking trad.

Met andere woorden: nadat de tijdelijke bescherming in voeg is getreden heeft ofwel de Dienst Vreemdelingenzaken nooit meer gebruik gemaakt van detentie voor gezinnen met kinderen, ofwel zaten deze families maar voor een zeer korte duur vast in de centra voor gezinnen.

Rechten en welzijn van het kind

In ons verslag van 2021 stelden we vast dat maar 50% van de kinderen in de centra voor gezinnen naar school gingen. Dit is, op de meeste sites, een aandachtspunt gebleven in 2022.

Alle minderjarige kinderen van de gezinnen die in Zulte werden geplaatst gingen naar school. Op de andere sites was het, meestal om zeer praktische redenen, voor de families niet mogelijk om kinderen ouder dan 12 jaar naar school te sturen. In 2022 slaagde één gezin dat op een andere site vastzat er echter in om de eigen kinderen (ouder dan 12) naar hun voormalige school te blijven sturen. De kinderen moesten een vrij lange reis maken, maar de DVZ dekte de kosten van het openbaar vervoer. Op een derde site ontmoetten we zeven leerplichtige kinderen die jonger waren dan 12 jaar, maar geen van hen ging naar school. Bij twee gezinnen was dit de wens van de ouders. Op een laatste site gingen de meeste kinderen onder de 12 naar school.

De Dienst Vreemdelingenzaken merkt op dat gezinnen die aan de grens worden tegengehouden of die in het kader van de Dublinprocedure naar een ander Europees land moeten worden teruggestuurd, vaak maar voor korte tijd in een centrum worden geplaatst. Het is om deze reden dat geen inschrijvingsprocedure wordt gestart.

Naast onderwijs hebben kinderen ook recht op vrije tijd en moeten ze toegang hebben tot recreatieve activiteiten. Dit punt werd in het verleden al aangekaart en er worden inspanningen geleverd op de verschillende sites. In 2022 werd de site van Sint-Gillis-Waas

bijvoorbeeld uitgerust met een nieuw speelplein. De kinderen van drie gezinnen vertelden ons echter dat ze zich verveelden in de centra. Twee van deze drie gezinnen verbleven gedurende de zomervakantie in de ADC. De 5-jarige dochter van het derde gezin koppelde haar verveling nadrukkelijk aan het feit dat ze niet naar school ging.

Gezinnen die gearresteerd werden op het grondgebied (en niet op de luchthaven), beschreven het moment van de arrestatie systematisch als problematisch voor de kinderen. In 2022 ontmoetten we kinderen wier slaapritme verstoord was door de gebeurtenis en die bang waren dat het opnieuw zou kunnen gebeuren.

Tot slot troffen we in 2022 een gezin aan met een kind met het syndroom van Down, een objectief kwetsbaar profiel.

Methodologie

Dit verslag is op de eerste plaats gebaseerd op de vaststellingen die JRS Belgium in de detentiecentra deed.

Onze bezoekers streven er naar wekelijks de gezinscentra en drie van de zes Belgische administratieve detentiecentra te bezoeken, namelijk Brugge, Caricole en Merksplas. Onze rol in die centra kan worden samengevat aan de hand van drie woorden: vergezellen, dienen en verdedigen. Onze bezoekers vergezellen de gedetineerden door aanwezig te zijn, door beschikbaar en open te zijn en door hun ruimte te bieden om te spreken en om naar hen te luisteren. Ze staan ten dienste van de gedetineerden door hen juridische informatie te verstrekken, hen informatie te geven over hun rechten en door te fungeren als link tussen de gedetineerden en het personeel (sociaal assistenten, directie) en de buitenwereld (advocaten, familie, andere organisaties). Wat we wekelijks vaststellen, monitoren, voedt dan ons beleidswerk om de rechten van de gedetineerden te verdedigen. Administratieve detentie moet een uitzonderlijke maatregel worden en meer humane alternatieven moeten worden geïmplementeerd.

JRS probeert minstens 10% van de gedetineerden in de bezochte centra te ontmoeten en hun gevallen op te volgen. De bedoeling is dat de gegevens die we anoniem verzamelen (duur van de detentie, omstandigheden van de arrestatie...), tenzij er een mandaat is ondertekend (wat systematisch het geval is voor de detentiecentra voor gezinnen), representatief kunnen zijn en worden gebruikt in een kwantitatieve analyse. We beseffen goed dat dit percentage moet worden beïnvloed door de omvang van de statistische populatie en dat de foutenmarge moet worden berekend wanneer we op basis van die gegevens besluiten aanvoeren. In 2022 heeft JRS 449 personen in detentiecentra

ontmoet, alsook 37 gezinnen in gezinscentra. Voor elke persoon en voor ieder gezin werd een opvolgingsfiche opgesteld, die na elke ontmoeting werd aangevuld.

In de centra van Brugge en Merksplas hebben we respectievelijk 28 en 24% van de personen ontmoet. In Caricole daalt dat cijfer tot 8% omdat veel personen die aan de grens werden aangehouden er slechts kort verblijven, dikwijls de tijd die nodig is om het volgende vliegtuig te nemen. De mensen die we er ontmoeten zijn grotendeels mensen met een verzoek om internationale bescherming. We geloven dat, samen met de cijfers van de DVZ, we een beter beeld kunnen creëren van de situatie in de centra. Elke keer we onze cijfers gebruiken, specifiek in de gedeelte “statistiek”, wordt dit, indien niet expliciet vermeld, aangeduid met het logo van onze organisatie:

We hebben enkel rekening gehouden met de personen die in 2022 werden gedetineerd (en wier detentie mogelijkwijze eindigt in 2023), behalve voor de gezinscentra, waar het gaat om personen die we in 2022 hebben ontmoet en wiens dossier we hebben opgevolgd. Wat de duur van de detentie betreft, bleven sommige personen opgesloten in 2023. Daarmee wordt rekening gehouden voor het berekenen van de detentie tot augustus 2023, toen onderhavig verslag werd opgesteld.

De cijfers van de DVZ die we gebruiken, specifiek in de statistische fiches van de centra, komen uit het activiteitenverslag van de DVZ van 2022, maar ook uit de jaarverslagen van de verschillende detentiecentra die ons door de DVZ werden bezorgd.

Een woordje uitleg over de definitie van wat wij in de statistische delen “rode cijfers” noemen.

Die cijfers komen uit de jaarverslagen van de centra en de definitie die aan de verschillende termen worden gegeven, kan verschillen van het ene centrum tot het andere. Dat geldt bv. voor de term “hongerstaking”. In Caricole wordt iemand als hongerstaker beschouwd wanneer hij of zij gedurende drie opeenvolgende dagen, ofwel voor negen opeenvolgende maaltijden, niet aanwezig is in de eetzaal. Brugge volgt, volgens de directie, hetzelfde beleid. Te Merksplas is dat het geval wanneer de betrokkene gedurende 48 uur niets gegeten heeft. Het aantal klachten dat in de rode cijfers worden vermeld omvat degene die door de gedetineerden wordt gedaan bij de directie en bij de klachtencommissie, maar die klachtensystemen zijn onderhevig aan kritiek. Op welke wijze zelfmoordpogingen worden onderscheiden van (zware) zelfverminking, is

ons niet bekend. Met die rode cijfers dient men dus voorzichtig om te springen.

Samen met de verslagen die na elk bezoek worden opgesteld, vormen de individuele gegevens en opvolgingsfiches, alsook de activiteitenverslagen van de DVZ en de jaarverslagen van de centra, de voornaamste bronnen voor onderhavig verslag. De DVZ werd ook uitgenodigd om commentaar te leveren op dit verslag voor publicatie. Hun commentaren en opmerkingen werden geïmplementeerd.

Tot slot mogen we niet vergeten dat dit verslag weliswaar gebaseerd is op de waarnemingen van onze bezoekers, maar dat zij de centra slechts één keer per week kunnen bezoeken. Veel kan hen dus ontgaan

